

ELS GERRERS D'INCA AL SEGLE XVII. LA RENOVACIÓ D'UNA ARTESANIA.

MARGALIDA BERNAT I ROCA.
JAUME SERRA I BARCELÓ.

A son plaer, fa com l'oller,
qui d'una massa ne fa terrassa,
olla, scudella, plat, cantarella,
morter, llibrell, gentil vaixell,
lleig, com se vol. [...].
(Jaume Roig, Espill o Llibre de les dones).

Introducció.

Dins el món ceramològic italià, des del S. XV, es va fer habitual el terme «**maiolica**» aplicat a una ceràmica vidriada provinent de Mallorca¹. Els estudis de M. González Martí demostraren que aquest terme era una corrupció de «**malica**»² i que de cap manera es podia suposar com a ceràmica mallorquina, sinó que s'havia duit a

¹ Sobre l'origen del terme «**maiolica**» és encara valuosa l'aportació de: LLUBIÀ MUNNE; L. Ma./BATLLORI MUNNE; A. Terminologia tipològica de la ceràmica espanyola y etimología de la palabra mayolica. Barcelona, 1955. Exemplar mecanoscrit a la Biblioteca del Museu de Mallorca.

² Un aspecte que crida l'atenció dels inventaris mallorquins és la llarga pervivència del terme «**malica**». Com se sap, aquesta denominació corresponia a un tipus de ceràmica, especialment de llambreig metàl·lic, que s'exportava a través del port de Màlaga. Va tenir el seu moment àlgid en el S. XV i es colapsà amb la guerra de Granada. A Mallorca, es troba documentat encara a 1582. A l'inventari fet aquest any de Son Ramon de Lloseta (CAPÓ VILLALONGA; J. Història de Lloseta/I - Mallorca, 1985, pp. 391-394), s'hi detecten dos plats grans de malica.

Itàlia en naus mallorquines³. Al S. XIX, G. Davillier, tot inspirant-se en una peça del Museu de Cluny, va apuntar la teoria que la «**maiolica**» tenia l'origen a Inca. L'única prova que adduïa aleshores era que, en una safra, identificava l'escut de la Universitat d'aquella vila. D'altra banda, A. Campaner, que a la dècada de 1880 tenia una de les millors col·leccions de ceràmica de Mallorca, li va respondre que, malgrat la il·lusió que podia fer-li, a un mallorquí, aquest origen, ell no havia trobat mai cap peça de «**maiolica**» que es pogués suposar de factura illenca i que tota la ceràmica vidriada de luxe i, especialment la de llambreg metàl·lic, era valenciana o catalana⁴. La polèmica entre G. Davillier i A. Campaner va semblar que deixava tancat el tema a favor del segon. Recents aportacions de naturalesa documental demostren que, durant els S. XIV i XV, Mallorca va disposar d'infraestructura i de recursos adients per a la manufactura de ceràmica de luxe, i que si no se'n va fer va ésser més per interessos econòmics que no per altres motius⁵. El panorama documental dels S. XVI i XVII, en principi, mostra un buit de producció. Emperò s'han de tenir presents una sèrie de troballes arqueològiques encara no suficientment valorades i que han provocat una modificació de plantejaments.

La primera va ésser l'excavació dels pous del solar del convent de Santa Catalina de Sena (Ciutat de Mallorca), realitzada entre 1963 i 1966. En el signat com a Sena 8, va aparèixer un conjunt ceràmic heterogeni, però amb un grup prou nombrós de peces d'aixovar conventual en verd i manganès datable cap a finals del S. XVII⁶. La sorpresa inicialment provocada partia del supòsit que feia doscents anys que s'havia deixat de fabricar aquest tipus de ceràmica⁷ i que, ateses les característiques de les peces trobades, calia atribuir-les a una producció mallorquina⁸. Tal conjunt ha restat inventariat de forma provisional fins fa pocs anys. D'altra banda, sols es coneixia una

³ GONZALEZ MARTI; M. Cerámica del levante español. Siglos medievales. Ed. Labor - Barcelona/Madrid/Buenos Aires/Rio de Janeiro, 1944.

⁴ DAVILLIER; J. Ch./CAMPANER y FUERTES; A. Estudios sobre la cerámica de reflejos metálicos: J. Charles de Davillier y Alvaro Campaner y Fuertes (1861-1876). Trabajos del Museo de Mallorca, num. 47 - Palma de Mallorca, 1.989.

⁵ BERNAT i ROCA; M./SERRA i BARCELÓ; J. "La cerámica de época cristiana en Mallorca. Estado de la cuestión". Comunicació presentada a Vème. Colloque International sur la ceramique medievale en Mediterranee Occidental. École Nationale d'Industrie Minérale de Rabat, 11-17 de novembre de 1.991 (en premsa).

BERNAT i ROCA; M./SERRA i BARCELÓ; J. "Ceràmica medieval mallorquina: entre la pervivència andalusina i la tradició cristiana" a Actes del IV Congrés d'Arqueologia Medieval Espanyola: Societats en Transició. Alacant, 1993, Tom III, pp. 825-832.

⁶ ROSSELLO-BORDOY; G. "Excavaciones arqueológicas en Palma de Mallorca. Sondeos en el casco antiguo" in Mayurqa num. 21 (1985/1987), pp. 45-77. L'estudi dels materials del pou Sena 8 es presenta en aquestes jornades. Veure:

BERNAT i ROCA; M./ROSSELLO-BORDOY; G./SERRA i BARCELÓ; J. "L'aixovar ceràmic de Santa Catalina de Sena (Ciutat de Mallorca - S. XVII).

⁷ Amb tot, abunden les al·lusions a ceràmica verda en els inventaris mallorquins. Per desgràcia, les notícies que aporten aquestes fonts documentals no permeten esbrinar de quin tipus de ceràmica es tracta. Emperò un d'aquests inventaris, el de Galdent a Lluçmajor, de 1513 (FONT OBRADOR; B. Història

ceràmica semblant per algunes peces de la Col·lecció Mulet, ara al Museu de Lluç. La següent troballa es va produir al 1971, quan en desmuntar-se les voltes de l'entrada al convent de Sant Francesc d'Inca, hi varen aparèixer un bon nombre de peces de ceràmica, actualment al Museu de la Porciúncula. Es tractava d'un conjunt de plats, escudelles, gerres, ... tot peces amb defectes de cocció, cosa que sols podia explicar-se pel fet d'una producció local⁹. En aquest conjunt hi havia peces idèntiques a les aparegudes a Santa Catalina de Sena i això venia a corroborar la primera hipòtesi. La datació d'aquests segons materials no presentava cap dubte, ja que la clau de l'arc central mostrava clarament la data de 1731. Tal conjunt tenia uns paral·lels amb ceràmica trobada a la volta del cor de la basílica de Sant Francesc de Palma de 1611¹⁰.

Totes aquestes troballes arqueològiques suggereixen una represa de la producció ceràmica a Inca durant el S. XVII, independentment dels «**plats de foc**», ja plenament coneguts al S. XVIII. Ara es pretén documentar quines varen esser les arrels d'aquesta reeixida, d'una producció artesanal a la Part Forana que va suposar, d'una part, una renovació de la producció i, per l'altra, l'anihilació de les manufactures de Ciutat, tancades en la producció d'una ceràmica comuna.

La ceràmica mallorquina als S. XVI i XVII.

Els gerrers malloquins dels S. XIV i XV s'havien concentrat majoritàriament a Ciutat. Això no implica que altres viles no tenguessin una teulera especialitzada en materials de construcció, però també capaç esporàdicament de facturar altres tipus de peces més elaborades. Amb tot, ni les troballes arqueològiques ni la documentació permeten deduir, per ara, una producció de luxe de certa entitat. Existia el capital per

de Lluçmajor/III - Mallorca, 1977, pp. 112-114) permet deduir que, en aquells moments, aquest tipus de ceràmica estava en decadència, ja que les escudelles verdes es feien servir per al menjar dels esclaus. És cert que en altres inventaris posteriors se'n detecten. A la casa dels Socies de Bennoc, de Lluç-major, de 1604, (FONT OBRADOR; B. **Història de Lluçmajor/IV** - Mallorca, 19-- , pp. 213-218) encara apareixen escudelles ver-des, però és a partir de la segona mitat del S. XVII que la producció mallorquina cobra força. A l'inventari de Som Rams de la Llagostera, també de Lluçmajor, de 1663, (FONT OBRADOR; B. **Història de Lluçmajor/IV** - Mallorca, 1977, pp. 363-364) s'hi anoten 12 escudelles verdes, segurament de producció mallorquina, contrastades amb una dotzena i mitja d'escudelles foresteres.

⁸ ROSSELLO-BORDOY; G. "Algunas observaciones sobre la decoración cerámica en verde y manganeso" in **Cuadernò de Madinat al-Zahra** num. 1 (1987), pp. 125-137.

⁹ BASSEGODA NONELL; J. **La ceràmica popular de la arquitectura gòtica**. Ediciones de Nuevo Arte Thor. Barcelona, 1978.

BASSEGODA NONELL; J. "Construcción de bóvedas gòticas catalanas". in **B.S.A.L.** Tom XLV (1989), pp. 133-145.

¹⁰ LLABRES RAMIS; J. **La ceràmica popular en Mallorca. Aportación al estudio de la misma en los últimos cinco siglos**. Estudios Monográficos del Museu Arqueològic de La Porciúncula, num. 4 - Mallorca, 1977, pp. 9, 13 i 112-143.

a les inversions, hi ha documentats a Mallorca terrissers de Paterna, ... però es limitaren a la fabricació de materials de construcció i gerres de transport¹¹.

El sistema de companyies a l'ús, les grans despeses en vernissos i pigments, així com la pressió fiscal varen pesar sobre el Col·legi de Gerrers de Ciutat i, a finals del S. XVII, era un dels més endeutats del Regne¹². Així no ha d'estranyar l'interès de certs gerrers en establir-se a la Part Forana per lliurar-se d'una part important de la pressió fiscal i per segregarse. Aquest darrer aspecte no s'ha de contemplar sols des del punt de vista econòmic. Per principi, tots els Col·legis de menestrals tendien, com a regla general, al conservadurisme de les tècniques de producció. La segregació i, per tant, sostreure's al control de les cúpules dominants de Ciutat, podia donar cabuda a una capacitat d'innovació que, en altres circumstàncies, no tenia cap possibilitat.

Fins a les darreries del S. XVI, la ceràmica de luxe que s'utilitzà a Mallorca era de fora l'illa, segons la tendència secular¹³. Dels estudis de materials arqueològics es desprèn que eren primordialment peces de fabricació catalana i valenciana. Emperò ja en el S. XVI, i especialment en el S. XVII, la introducció de ceràmica italiana, com les «**marmorizzata**», «**maculata**» o les peces més elaborades de Savona, demostra un especial interès per un determinat model estètic¹⁴. S'ha de recordar que, des de finals del S. XV, a Itàlia es donaren grans avenços tècnics tant en relació als pigments com al procés de cocció, propiciant la que es va denominar «**paleta del gran foc**»¹⁵. Aquesta nova tècnica va tenir el seu origen no sols en els intents d'una millora formal sinó en una llarga investigació que perseguia la policromia i dotar la ceràmica de les mateixes prestacions que la pintura¹⁶. Les innovacions tècniques no es donaren sols

¹¹ BERNAT/SERRA "La cerámica de época cristiana en Mallorca ... BERNAT i ROCA; M./SERRA i BARCELO; J. "Ceràmica medieval mallorquina: ...

¹² BEJERANO GLADINO; E. "La incidencia de los tributos extraordinarios en los censales y la influencia de estos en la decadencia gremial" a *Actes dels VI Jornades d'Estudis Històrics Locals: Fiscalitat estatal i Hisenda local (S. XVI-XIX): Funcionament i repercussions socials*. Institut d'Estudis Baleàrics - Palma de Mallorca, 1988, pp. 9-36.

¹³ RIERA FRAU; Ma. M./ROSSELLÓ-BORDOY; G./SOBERATS SAGRERAS; N. "Comerç de ceràmica a Mallorca a la primera mitat del Segle XIV" a *Actes del XIII Congrés d'Història d'Aragó*. Institut d'Estudis Baleàrics - Palma de Mallorca, 1990. *Comunicacions II*, pp. 103-109.

¹⁴ Segurament, aquest tipus de ceràmica és la que en els inventaris apareix citada com a obra de Pisa. És cert que aquesta denominació genèrica que pot referir-se a diferents produccions que van des de l'esgrafiats al Savona del S. XVII. La deno-minació més antiga documentada és de 1573 i fa referència a tres plats obra de Pisa de la casa del candeler de Lluçmajor, Joan Puig (FONT *Història de Lluçmajor/III*, pp. 153-154). De fet, la majoria de peces d'aquest origen es relacionen amb plats. En tot cas, el qualificatiu d'obra de Pisa s'ha d'entendre, com en altres casos, com el port de redistribució de la ceràmica i no com a centre productor.

¹⁵ COOPER; E. *Historia de la Cerámica*. Ed. CEAC - Barcelona, 1.987, pp. 95-97.

¹⁶ COOPER Op. Cit. pp. 98-100

TOMADIN; V. *La ceramice quattrocentesche recuperate nei restauri del Palazzo de Nordis a Cividale*. Grafiche Editoriali Artistiche Pondenonesi - Pordenone, 1.988 pp. 19-43.

a Itàlia. Si a la península, centres tradicionals com València o Catalunya continuaven amb una producció arcaïtzant, altres, com Sevilla i Talavera, experimentaren a partir del S. XVI grans renovacions¹⁷.

És en aquest context general que s'han d'interpretar els coneguts documents sobre l'arribada a Mallorca de gerrers estrangers a la segona mitat del S. XVI. Sempre s'han interpretat sols des del punt de vista de la manca de producció d'obra fina local¹⁸, sense valorar el vertader abast de la informació que aporten i val la pena la seva revisió:

1. Al 1560, i en ell, el mestre Diego de Alarcón, de Toledo, volia venir per
«fer plats y scudelles y rejoles axi de Manis y Sevillanes, com pots y alburines de apothecaris, y altres obres de son art que nos fan en Mallorques, ans de fora de regne se han de provehir»¹⁹.

2. Al 1587, es presentava Francesc Casasús, **scutellarium** de Barcelona, per
«venir y transportar tota sa casa e industria en la present ciutat de Mallorca, ahont no ha trobat hi havia persona alguna de son art, que es fer plats scudelles, librellas y tot lo demás que pusca fer qualsevol scudeller, axi de obra comuna com fina»²⁰.

¹⁷ A partir de les excàvacions realitzades, sembla evident que l'auge de Talavera es donà a partir del S. XV. En canvi, a Sevilla, la tradició andalusina perdurà pràcticament fins el present. Confer: MARTINEZ CABIRO; B. Cerámica Española en el Instituto de Valencia de Don Juan. Instituto de Valencia de Don Juan - Madrid, 1.968.

RODRIGUEZ SANTAMARIA; A./MORALEDA OLIVARES; A. Cerámicas medievales decoradas de Talavera de la Reina. - Talavera de la Reina, 1.984.

PLEGUEZUELO HERNANDEZ; A. Azulejo sevillano. Padilla Libros - Sevilla, 1.989.

AINAUD DE LASARTE; J. "Cerámica y vidrio" La introducció a Andalusia de les noves tècniques sembla esser obra de Nicolaso Pisano a finals del S. XV (p. 208). Malgrat que les manufactures decaigueren a Sevilla en el segon quart del S. XVI (p. 211), a partir de 1560 es detecten suficients elements per parlar d'un nova enlairada. A 1561, Roque Hernández de Triana signà un contracte per aprendre a fer "azulejos" i obra de Pisa amb l'artesà flamenc Francisco Andrea. Entre 1569 i 1587, es troben establerts artesans de Savona i cap a 1587 s'introduí l'estil de Talavera (p. 212). En relació a aquest darrer centre, se sap que entre 1513 i 1548, es va passar de cinc gerrers a trenta-nou. A 1560, la seva producció s'exportava a Portugal i Amèrica, i a 1596 funcionaven vuit gerrereries que ocupaven unes 200 persones (p. 251).

CASCALES MUÑOZ; J. Las Bellas Artes Plásticas en Sevilla. Desde el S. XIII hasta nuestros días. Toledo, 1.929. Segons aquest autor, la producció de Triana estava en mans de conversos fins a finals del S. XV (pp. 108-109) essent Jusepe de Pesaro i el seu fill "el cual trajo consigo a Bernardo Fernudo, genovés, oficial de hacer vasos de hacer loça de Benecia, a los cuales hubo de unirse otro, italiano también, Virgilio Cortinas".

¹⁸ LLABRES RAMIS; J. La cerámica popular en Mallorca. Aportación al estudio de la misma en los últimos cinco siglos. Estudios Monográficos del Museo Arqueológico de La Porciúncula, nº 4 - Ciutat de Mallorca, 1.967 pp. 18-24.

¹⁹ AGUILO; E. de K. (Transcripció de:) "Industrias mallorquinas: Fabricación de loza fina (1.560)" a B.S.A.L. Tom IV (1891/1892), p. 47.

FAJARNES; E. (Transcripció de:) "Sobre invenciones industriales antiguas en Mallorca. XI.- Fabricacio de obre de terre per Diego de Larchon (1.560)" a B.S.A.L. Tom VI (1895), p. 173.

²⁰ FAJARNES; E. (Transcripció de:) "Sobre invenciones industriales antiguas en Mallorca. XX.- Fabricar obre de terre, fina y común per Francesch Casasus (1.587)" a B.S.A.L. Tom VI (1895), p. 223.

3. Al 1598, el genovès Julio Grisso Plasar es mostrava en disposició per **«posar en obre lo art i offici de tote manera de obre prima ... y tot lo que de terre se pugue fer, y envernçar de tots vernisos, de tots colors, com ses vist y veu per le experientia de les cuytes te fetes fins a la hore»**²¹.

Cal interpretar que Diego de Alarcón s'oferia per introduir la ce-ràmica polícroma que ja era coneguda des de finals del S. XV a Sevilla²², des d'on passà a Talavera. Igualment, pretenia enllestir l'obra de Manises, segurament el mateix tipus de ceràmica inspirada en peces metàl·liques. L'escudeller Francesc Casasús manifestava no haver trobat a Mallorca cap gerrer del seu estil, però sols tenia un coneixement superficial de l'illa. En darrer lloc, Julio Grisso sembla que podia dur endavant la manufactura de ceràmica de models italians. S'ha de remarcar que els documents són peticions dirigides a la Universitat. A canvi de certs privilegis i exempcions, els peticionaris es comprometien a ensenyar l'ofici als mallorquins. Se sap que algun d'aquests artesans va arribar a establir-se a l'illa. Diego de Alarcón, en el mes de maig de 1560, testificava que havia fixat la seva residència a Ciutat de Mallorca²³. De Julio Grisso consta que en el mes de juliol de 1598 ja es trobava a Ciutat, acompanyat de l'esposa, fills i família tota²⁴, així com **«lo demes per affecte de viure y morar en ella y posar en obra lo art»**. D'altra banda, a l'Estim de 1576, consta que també residia a Ciutat el genovès Jeronimo Brassotto que es registra com a **«mestre de fer obra de terra»**²⁵. Segurament no varen esser els únics, tota vegada que en les Ordinacions dels gerrers de Ciutat de 1628 es dediquen dos capítols a parlar de les condicions d'establiment d'aquest mestre de fora l'illa, tot patentitzant-se així una continuada aflluència més o menys intensa d'artesans²⁶.

Per tant, es pot suposar que aquests gerrers no sols iniciaren la seva producció, sinó que també ensenyaren els nous secrets de l'ofici a gerrers mallorquins. D'aquesta manera, no és sorprenent que el primer plat de foc per ara clarament documentat

²¹ AGUILO; E. de K. (Transcripció de:) "Industrias mallorquinas. Fabricación de loza fina (1.598)" a B.S.A.L. Tom IV (1891/1892), p. 48.

FAJARNES; E. (Transcripció de:) "Sobre invenciones industriales antiguas en Mallorca. XXV.- Fer y envernçar de tots colors, obre prima per L: Grisso, genoves (1.598)" a B.S.A.L. Tom VI (1896), p. 259.

²² AINAUD DE LASARTE; J "Cerámica y Vidrio", pp.208-216.

CASCOLES Las Bellas Artes Plásticas en Sevilla ..., pp. 101-112.

²³ AINAUD DE LASARTE; J. "Cerámica y vidrio", p. 194.

²⁴ En 1.685, según el Catastro General (A.R.M. - Diputació 1.253 f. 149v i 172 v), es pot documentar: "Botiga i algorfa de Margaritta Griso, vda. quatrecentes lliures" i "Botiga de Rafel Griso sinquanta lliures" ambdues en el "Puig de Sant Pe-re" en la parroquia de Santa Creu.

²⁵ RAMIS DE AYREFLOR i SUREDA; J. "Exposición de cerámica. Siglos XV al XIX" a B.S.A.L. nº 16 (1.916), p. 173.

²⁶ Arxiu del Regne de Mallorca (A.R.M.) - Còdex 57 - ff. 22-22v; Cap. 11 i 12.

dati de 1602²⁷ i que les primeres ceràmiques decorades siguin les de Sant Francesc de Ciutat de 1611. Com és sabut, la denominació genèrica de plats de foc fa referència a una peça oberta, generalment tronco-cònica i amb ala, decorada a la barbotina o esgrafiada i de vernís melat. El seu origen és italià i es va convertir en l'obra per excel·lència d'Inca a partir del S. XVIII. Per si tot això no bastàs, hi ha constància de gerrers procedents d'Inca que tenien botigues obertes al mateix temps prop dels obradors d'aquests mestres estrangers.

Emperò, totes les notícies a l'abast denoten que, a Ciutat, la producció predominant era d'una gran pobresa i que la mentalitat del col·lectiu era poc innovadora. És prou coneguda una acta de consell de 1582 amb la qual es va acordar extreure i utilitzar en exclusiva l'argila de Xorrigo, definida com a molt apta per a la confecció d'olles²⁸. La importància de tal document estriba no sols en indicar les línies prioritàries de producció, sinó també en fer palesa una organització de caire molt incipient. Es parla de **sobreposats major i menor** que, segurament, serien els de la **Confraria de la Trinitat** i no els del Col·legi de Gerrers que encara no existia. Tampoc disposava de **Sala o Botiga de l'Ofici**²⁹. Aquest model sembla inspirar-se en el dels picapedrers, que s'organitzaren al S. XIV tot partint d'una confraria religiosa³⁰. Així, no pot sorprendre que per reunir-se per altres motius ho haguessin de fer amb especial permís del virrei, com va succeir amb els primers consells dels gerrers d'Inca.

²⁷ A.R.M. - Protocols - M. 976 - f. 204-206: Inventari de Cristòfol Melis, flassader, del 18 de desembre de 1.602: "**En lo scudeller: Item, dotze scudelles obre valenciana, dotze plats terre obre, una librella y dos plats de foch.**" La següent menció es troba documentada al 1.621 (f. 237v): Inventari de Bartomeu Mayans, agricultor: "**En la casa: Item, un plat de foch ab quatre scudelles.**"

Aquesta referència documental, i altres, s'han d'agrair al Dr. Onofre Vaquer.

²⁸ BUADES; A. (Transcripció de:) "**Per l'Historia dels Gremis de Mallorca. II.- Gremi de Gerrers (1.582)**" a **B.S.A.L.** (1.917), Tom XV, p. 376-377.

A l'Arxiu Diocesà de Mallorca es conserva un interessant quadernet de notes del gerrer Matgí Pieres (A.D.M. - M.S.L./4). Corresponent al 1603 (f. 4) es troben les següents anotacions:

"Yo debaixo scrit e rebut de mestre Matgí Pieres, oller, per mans de son sogre, mestre Vives (?), quatre lliures, tretze sous a cumpliment de les terces de la ollereria de Sant Jordi que es cayguda al pas del present. Fet a 15 de janer de 1.603. Antoni Gual"

"Jo, Antoni Gual, e.rebut de mestre Megí Pieras les sinch liuras a bon comta per la page ascayguda a dos de maig propesat per la ollereria acarendada. Fet a vint i sis de maig 1.603"

Per al 1604 (f. 8v):

" Jo, Antoni Gual, e.rebut de mestre Mayí Pieras, oler, vuyt liuras tretze sous, 4 di. y son per la page de Sant Miquel proppasat per la mia olereria te.rendada de Sant Jordi y as a compliment fet a vuyt de novembre 1.604".

Aquesta ollereria es trobava prop de Xorrigo i, sens dubte, devia utilitzar l'argila descoberta al 1582.

²⁹ LLABRES RAMIS; J. **La ceràmica popular**.... p. 31: Aquest autor parla de com al 1512, el Col·legi tenia una Sala a l'es-querra del Convent del Socós. A tota la documentació consultada, no s'ha trobat cap confirmació d'aquesta notícia i seria d'estranyar que, de tenir-ne, al 1582 s'haguessin de reunir a una casa particular. En el Cadastre de 1576 no apareix mencionada dita casa. En el Cadastre de 1685 (A.R.M. - D. 1.253) s'indica que la **Sala del Ofici dels Gerrers** situada a la Parròquia de Santa Eulàlia, a la **Illeta de Santa Fe fins a Sant Antoni de Padua, mur a de murade**, es va valorar en 250 L. mentres que, a tall d'exemple, la dels teixidors de lli ho estava en 1.100 L., la dels sastres, en 1.650 L., o la dels blanquers i assaonadors, i la dels sabaters, en 500 L. cada una.

Totes les notícies disponibles coincideixen en presentar la ceràmica de Ciutat a finals del S. XVI en franca decadència i aquesta fallida va tenir diverses causes:

a. La feblesa dels gerrers com a grup, quan ja no disposaven de la infraestructura econòmica que representaren les **companyies** del segle anterior i encara no gaudien del sistema de protecció que su-posava un col.legi organitzat, per esser incipient aleshores.

b. La descapitalització generalitzada que va donar a les manufactures després de les Germanies, a la qual s'ha de sumar el progressiu endeutament de les activitats artesanals.

c. Les segregacions de col.lectius menestrals de la Part Forana respecte de Ciutat.

d. Els canvis en les modes i en els sistemes de producció.

e. L'enorme i constant pressió de les importacions italianes, valencianes i catalanes que, necessàriament, havien de retornar qualsevol intent de consolidació d'una producció local competitiva.

En aquest context, és comprensible que les **Ordinacions** de gerrers més antigues de Ciutat datin de 1628 i que a 1653 ja es segregassin els gerrers d'Inca³¹. Per aquesta raó, no seria d'estranyar que la codificació fos un intent de frenar la dispersió³². De fet, tota la vida del Col.legi de Gerrers de Ciutat va constituir una lluita per sobreviure. Les continuades revisions de les Ordinacions demostren una certa impro-visació de solucions, així com desesperats intents per controlar tota la producció i venda de ceràmica a l'illa.

Segons l'Estim General de 1576, els béns dels gerrers de Ciutat eren globalment superiors als d'Inca. En canvi, en el Cadastre de 1686, la situació es va invertir. Els gerrers d'Inca es mostren amb una major capacitat de capitalització i inversió. A Ciutat, els gerrers es troben en els límits de la pobresa³³. Aquesta estructura es pot documentar a altres viles de la Part Forana. A Manacor, per exemple, al 1524, existien dos gerrers i cinc al 1581. Pot semblar que l'augment no és prou representatiu si no es considera que aquests gerrers eren els més rics dins del conjunt de la població artesanal³⁴.

³⁰ AGUILO; E. de k. (Transcripció de:) "**Establecimiento de la Capilla de los Cuatro Mártires Coronados en la Iglesia de Santa Eulalia**" a **B.S.A.L.** Tom. IV (1891/1892), p. 244.

³¹ A.R.M. - Còdex 46.

³² A.R.M. - A. i G. - Gremis - Caixa 3 - Lligall 12. A 1584, els gerrers d'Alcúdia ja iniciaren un procés contra els de Ciutat a causa dels drets que havien d'abonar al Col.legi en contra dels privilegis donats per Carles I.

³³ A.R.M. - Diputació 1.253 - f. 27v. S'ha de fer notar que, segons el Cadastre de 1685, els frares agustins tenien "**una gerreria qui serveix per escola del convent del Socors**" valorada en 175 L. En el mateix cadastre, a més a més, es detecten atres dues gerrerries en ruïna.

³⁴ ROSSELLO VAQUER; R.VAQUER BENNASSAR; O. **Història de Manacor. El Segle XVI** - Mallorca, 1991, pp. 53-55. Segons es fa notar, la mitjana de propietat dels menestrals (275,6 L.) era inferior a la del conjunt de propietaris (383,87 L.). N'era una excepció, un abaixador (866 L.) i els gerrers amb una mitjana de 408,4 L. per damunt dels peraires (330 L.).¹

Inca en el marc de la Part Forana.

Tot i no conèixer-se gaire històries d'Inca³⁵, no es pot negar la seva importància ja des de la conquesta feudal. Cal no oblidar que **Inkan** era un dels dos nuclis de població de més envergadura de l'illa³⁶ i que existeixen una sèrie de documents de colonització ben representatius. Pot servir d'exemple el privilegi atorgat a l'Orde del Temple per poblar amb 30 famílies musulmanes les possessions que havien estat de **Abeceya Aonzi** en el terme d'Inca. Res indica que es tractàs del nucli urbà, però és simptomàtic que l'ordre d'enumeració d'aquestes s'encapçalàs per «**domos cum operatoriiis earùndem**»³⁷.

Des de ben prest es tenen notícies de gerrers a Inca. Es té que ja s'hi coneix un mestre gerrer poc després de la conquesta feudal³⁸ i que al 1283, es va subhastar una teulera propietat de Ramon Falconera a Mandrava³⁹. Aquesta darrera dada és interessant ja que el rafal d'Almadrava, relacionat amb el nom àrab **teulera**, era molt proper a **Es Terrers** que, fins la dècada dels anys seixanta, va esser una de les principals canteres d'argila de la Part Forana⁴⁰.

Malgrat la manca de notícies documentals i arqueològiques sobre la manufactura de ceràmica d'Inca al S. XIV i principis del S. XV, les dades a l'abast permeten inferir que, en aquest període, la manufactura ja podia esser important. D'aquesta manera, les referències que es tenen d'alguns gerrers i, fins i tot, d'algunes empreses comercials de la segona mitat del S. XV estan vinculades a aquesta vila forana. Aquest conjunt, tot i esser una primera cata documental, cobra importància quan alguns dels gerrers documentats són, sens dubte, musulmans conversos originaris de Paterna⁴¹.

La dada més antiga és de 1454 i es tracta d'una gerreria propietat de Bernat Fàbregues en la qual el personal es trobava compost per sis esclaus dels quals, Jaume, rus, era obrer i mestre de gerreria, i Jordi, ajudant del mestre⁴². Posteriorment, es té notícia d'un Ramon Berenguer, gerrer i natural d'Inca, que apareix citat en un protocol de 1469. De fet, al 1471, aquest mateix gerrer es titulava ciutadà de Mallorca i nomenava procurador per tal de demanar 9 L. que devia a Joan Berenguer, gerrer,

³⁵ BARBERI; J. **Apendice histórico de la Villa de Inca** - Impremta de Melchor Guasp - Mallorca, 1807. PIERAS SALOM; G. **Breu història d'Inca** - Ajuntament d'Inca, 1986. PIERAS SALOM; G. **Notes d'Inca, coses nostres** - Inca, 1988.

³⁶ SOTO COMPANYY; R. [Edició a cura de:] **Còdex Català del Llibre del Repartiment de Mallorca**. Conselleria d'Educació i Cul-tura. Govern Balear. Col.lecció Fonts Documentals del Regne de Mallorca, num. 1 - Palma de Mallorca, 1984, f. 3v, 6v, 37v, 52v, 82r-83v i 90r.

³⁷ PÉREZ MARTÍNEZ; L. "**Corpus Documental Balear. Reinado de Jaime I/1**" a **Fontes Rerum Balearium**, num. 1, (1977) - Palma de Mallorca, p. 79: Doc. 69.

³⁸ AINAUD DE LASARTE; J. "**Cerámica y vidrio**" a **Ars Hispaniae/X**. Ed. Plus Ultra - Madrid, 1952, p. 193.

³⁹ ROSSELLÓ VAQUER; R. **Inca i Selva en el s. XIII** - Palma de Mallorca, 1978, p. 30.

⁴⁰ BERNAT/SERRA "**Ceràmica medieval mallorquina: ...**"

⁴¹ BERNAT/SERRA "**Ceràmica medieval mallorquina ...**", pp. 827-828.

⁴² A.R.M. - Protocols, M-178 - f. 68.

i habitador de Paterna⁴³. Un altre gerrer conegut és Ferdinando del Çodori «**garre-rius, habitator ville Inche**» que, al 1485, reconeixia un deute censal a Jeroni Umbert⁴⁴ i cal relacionar-lo amb el **figulus** Sanxo Alcadori, ciutadà de Mallorca⁴⁵. Aquest era natural de Paterna i segurament un convers, ja que el llinatge és una **nisba** corresponent al genitiu "**de les olles**"⁴⁶

El context socio-econòmic de la represa.

L'evolució dels morabatins permet avaluar la importància d'Inca en el context de la Part Forana, tant en aspectes econòmics com demogràfics. Pel que sembla, va tenir un moment d'esplendor a començaments del S. XIV, però amb les epidèmies de l'Edat Mitjana i els moviments socials dels S. XIV i XV s'inicià una forta decadència. A partir de 1460, va començar una recuperació que es va veure trencada per les Germanies. En conjunt, és el que es pot deduir de la Taula 1.

La visita del virrei Vich i Manrique de 1585 va calcular un nombre d'habitants per a Inca de 6.147⁴⁷. En canvi, la visita de 1667 la va xifrar en 2.743 habitants⁴⁸. Tot i acceptant que la primera quantitat està sobrevalorada en més d'un 15%, no hi ha dubte de l'enlairada demogràfica de la vila a la segona mitat del S. XVI i el desastre que va suposar la pesta de 1652. Les diferents fonts, malgrat les divergències substancials, estan d'acord en què Inca va ésser la parròquia forana que més va patir l'epidèmia. Segons J. Rullan, s'hi produïren 3.741 defuncions, en tant que un manuscrit de l'Arxiu del Regne de Mallorca en comptabilitza 2.741⁴⁹. En tot cas, no sembla haver-hi dubte que, en el decurs d'un estiu, varen desaparèixer la mitat dels seu pobladors.

L'epidèmia de 1652, per tant, s'ha de veure com a un fet determinant per entendre la massiva arribada de menestrals a aquesta vila. Amb tot, s'ha de tenir present que la infecció sols actuà com a potenciador d'un moviment ja existent: el trasllat dels artesans lluny del nucli urbà més dominant. Es tracta d'un fet ben documentat a Catalunya com a un fenomen imparable entre 1620 i 1640⁵⁰. De fet, a Mallorca, una primera onada d'aquest procés es documenta ja a la segona mitat del S. XV⁵¹, si bé no serà fins a partir de la dècada de 1580 que s'iniciaran de ple les segregacions que donaren lloc als Col·legis de la Part Forana.

Aquest procés és tant i més important en el cas dels gerrers ben documentats a partir dels estims i cadastres conservats. Encara que cal dubtar de l'exactitud d'aquestes fonts, permeten besllumar un panorama prou clar que lliga l'enlairada

⁴³ A.R.M. - Protocols, F-354 - f. 252v.

⁴⁴ A.R.M. - Protocols, M-633 - f. 10.

⁴⁵ A.R.M. - Protocols, M-235 - ff. 5-5v.

⁴⁶ BERNAT/SERRA "Ceràmica medieval mallorquina ..." , pp. 827-828.

⁴⁷ ROSSELLÓ VAQUER; R. "Visita de D. Lluís Vich, virrei de Mallorca, a les torres, homes d'armes i material de defensa de Mallorca (1585)" a *Fontes Rerum Balearium*, Tom I (1977), p. 317.

⁴⁸ JUAN VIDAL; J. "La población de Mallorca en 1.667" a *B.I.E.B.* num. 36 (1.990), pp. 21-24.

⁴⁹ VAQUER BENNASSAR; O. "La peste de 1.652 en Mallorca" a *B.S.A.L.* Tom 45 (1.989), pp. 233-247.

⁵⁰ VILAR; P. *Catalunya dins l'Espanya moderna/II* - Barcelona, 1973, pp. 259 i 318-325. Aquest fenomen

d'aquesta activitat amb la pròpia expansió urbana de la vila d'Inca. Segons l'Estim de 1572 (Taula 2), sols es poden documentar tres gerrers, mentres que en el de 1578 n'apareixen dotze (Taula 3). Al Cadastre de 1605 (Taula 4) se'n tornen a trobar tres.

És a partir de l'Estim de 1639 (Taula 5) quan la documentació comença a donar el vertader abast de l'enlairada. En aquest any, ja es troben quinze persones vinculades a aquesta manufactura. S'ha de destacar que el procés d'endeutament i de renda senyorial a partir de censos consignatius i alodials és encara molt fort, equivalent gairebé al 50% dels béns totals de cada artesà. Segons es desprèn, els guanyys d'una bona temporada s'invertien en propietats rurals, que no es poden considerar vinculades directament al procés de producció per la seva situació. Però en un mal any, aquestes propietats eren venudes. És el cas dels hereus de Joan Sanxo que varen vendre un camp en el camí de Pollença valorat en 280 L., amb la qual cosa els béns patrimonials es reduïren de 329 L. a només 61 L.⁵². Igualment resulta significatiu l'oller Sebastià Pieres. Tenia béns per valor de 1.414 L., fent-ne sols 147 L. de cens. Al 1640 va haver de vendre un camp i vinya a Son Togoires de Binissalem per valor de 467 L., restant-li 954 L. de béns patrimonials⁵³. Sols en el cas d'Antoni Mestre es coneix la compra d'un camp per 160 L. passant així de les 287 L. 17 s. 6 a les 341 L. 4 s. 2⁵⁴.

En conjunt, el que es desprèn del període 1605-1639 és una enlairada difícil de quantificar, però que va acabar ràpidament pel procés d'endeutament dels gerrers. Aquesta situació sofrirà un viratge després de la pesta de 1652. Es té la sort que es conservi un cadastre de 1655 (Taula 6). Els gerrers consignats són dotze: tres menys que al 1639, però ja es nota un canvi de conjuntura considerable. És cert que encara apareixen gerrers en els límits de la misèria: Miquel Vallespir sols tenia un patrimoni de 8 L. 15 s.⁵⁵ i Pere Mestre, per valor 12 L. 10 s.⁵⁶. Igualment, resulta important el procés d'endeutament i renda senyorial, però la proporció és molt menor. En canvi, la compra de propietats rurals és significativa. Per exemple, Felip Garau, amb un patrimoni inicial de 475 L. i un cens de 205 L., va poder comprar al 1657 unes cases de

ha estat contextualitzat a certes monografies locals. Per exemple, veure: TORRES i SANS; X. La vall de Torelló als S. XVI i XVII: una història de paraires i badolers. Eumo, Ed. - Barcelona, 1995, pp. 47-61.

⁵¹ QUADRADO; J. Ma. Forenses y Ciudadanos. Govern Balear/Miquel Font, editor. Biblioteca Balear, 1. Palma de Mallorca, 1986, p. 104.

⁵² Arxiu Municipal d'Inca (A.M.I.) - Estims de 1639 - f. 6v.

Cal agrair a D. Gabriel Pieras Salom, Arxiver Municipal d'Inca, les facilitats per a la consulta dels documents encarregats a la seva custòdia.

⁵³ A.M.I. - Estims de 1639 - f. 118. S'ha de fer notar que el llinatge Pieres coincideix amb una dinastia de gerrers que encara perdura a Ciutat. De la mateixa manera, s'ha de tenir en compte que gaudia de béns movents per valor de 125 L. i vaixella per valor de 80 L. És molt important aquesta disminució patrimonial, ja que suposava perdre la categoria estamental de **mà major**.

⁵⁴ A.M.I. - Estims de 1639 - f. 125v.

⁵⁵ A.M.I. - Cadastre de 1655 - f. 61v.

⁵⁶ A.M.I. - Cadastre de 1655 - f. 67.

l'heretat de Martí Oliver valorades en 150 L. i el primer de juny de 1665 en comprà unes altres de l'heretat de Mn. Joan Fiol, elevant el seus béns patrimonials a 595 L.⁵⁷ Guillem Sanxo també va pujar en 5 anys les seves propietats d'un valor de 389 L. a 839 L.⁵⁸. Gabriel Alzina va convertir 158 L. en 568 L. en 11 anys⁵⁹. I així va succeir amb altres. Aquesta acumulació de capital sols es pot explicar per la pròpia enlairada de la producció artesanal. Només així s'entén que dels dotze gerrers de 1655 es passi als quarantaset de 1693, els quals reunien un conjunt de béns cadastrals superiors a les 14.000 L., amb una mitjana de 305 L. (Taula 9). D'altra banda, sols uns alts rendiments econòmics poden explicar que persones com fusters o notaris fossin propietaris de gerrerries.

L'evolució del Col·legi de Gerrers d'Inca.

Fins la dècada de 1650 aquests menestrals eren poc nombrosos. Malgrat això, varen intentar segregarse, però sols obtingueren permís per fundar confraria pròpia i celebrar reunions, emperò sense separar-se de Ciutat⁶⁰. La referència al permís obtingut per tenir congregació pot relacionar-se amb el fet que al 1580 els gerrers d'Inca ja gaudien de confraria pròpia⁶¹, mantenint l'advocació de la Santíssima Trinitat⁶². Va esser al 1653, (quan encara durava la pesta de l'any anterior) que varen demanar i obtingueren la segregació amb l'aprovació d'unes Ordinacions pròpies.

D'una primera anàlisi d'aquestes Ordinacions es desprenen una sèrie de trets particulars pel que fa al naixement i evolució d'aquesta corporació. El primer que cal fer notar és el tipus d'artesans que li donaren cos, ja que la utilització del terme **mestre** que s'hi fa no s'ha d'entendre tant com una categoria jeràrquica de l'Ofici, sinó com el reconeixement d'un determinat grau de perícia, independentment de la superació o no d'un examen. D'aquesta manera, es parla de la mobilitat de determinats artesans de la vila, que podien abandonar-la, però que, en cas de retornar i voler-se reestablir, ho podien fer previ pagament d'1 L. També es va parlar especial atenció en els que anomenen **venturers** i que necessàriament s'han de posar en relació amb els gerrers itinerants. Es tracta d'una figura que, a Mallorca, es va mantenir fins el S.

⁵⁷ A.M.I. - Cadastre de 1655 - f. 2.

⁵⁸ A.M.I. - Cadastre de 1655 - f. 5v.

⁵⁹ A.M.I. - Cadastre de 1655 - f. 70.

⁶⁰ A.R.M. - Còdex 46 - f. 1: «Diuen los Gerrers de la vila de Incha que en añaos prop pessats obtingueren de Su Señoría Illustrissima licentia de tenir congregacio en aquella vila, per ço que heran tants pochos que no heran bestants para poder tenir officio de per si y en virtud de aquella se han governat sempre ab uns Capitols que a les.hores foren vists y re-goneguts per lo molt magnífichs regent la royal cancellaria el Dr. Pol».

⁶¹ QUETGLAS GAYA; B. *Monografia històrica de la Seguridad Social en España* /s.a./, p. 88.

⁶² A.R.M. - Còdex 64 - f. 4v.

XIX⁶³ i que no era exclusiva d'aquesta activitat⁶⁴. Doncs bé, els **venturers** podien instal·lar-se a la vila amb el pagament de 3 L. tot acceptant que no fossin examinats⁶⁵. Cal tenir present que, a Ciutat, encara al 1691 es pretenia establir que qualsevol mestre de botiga o obrer que anàs a la Part Forana a fer teules o rajoles havia de pagar una taxa anual de 8 L. al Col·legi⁶⁶. Altre aspecte a considerar és que, fins la redacció d'aquestes Ordinacions, s'havia admès que els fadrins parassin botiga i amb la codificació no es feia exclusió dels qui ja la tenguessin, ni se'ls exigia cap tràmit ni superació de proves en especial⁶⁷, sinó solament privant que ho fessin de nous, reconeixent-se els drets adquirits dels antics. Així mateix s'admetia que qualsevol mestre que no fos examinat pogués tenir botiga oberta amb el simple pagament de 8 L.⁶⁸. A Ciutat, al 1628, el Col·legi imposava una sèrie de condicions, com la d'estar domiciliat al Regne, ésser casat i el pagament de 9 L. entre carta i examen⁶⁹. En conjunt, el que aquests capítols demostren és que, en principi, s'optava per una estructura oberta, en clara contraposició amb la imperant a Ciutat, cada cop més rígida.

Aquesta va ser la tònica imperant per més de trenta anys. Va ésser al 1687, quan el Col·legi es trobava ben consolidat i es redactaren unes noves Ordinacions⁷⁰, quan es varen introduir totes aquelles normes necessàries perquè l'Ofici es convertís en una organització tancada i rígida: obligació de carta d'afermament per quatre anys i abonat 4 L., fadrinatge de dos anys i examen de mestre previ pagament de 8 L. (que arribaren a ésser 12 L.). D'aquesta manera, es va assolir el model de qualsevol altre Col·legi o Ofici a la mateixa època i a qualsevol contrada⁷¹. L'esclerotització dels Col·legis era un dels indicadors de saturació i així es va donar la proletarització dels individus econòmicament més dèbils. Al 1687 mateix, poc després de l'aprovació de les noves Ordinacions, es va celebrar un consell en el qual participaren vint-i-vuit mestres gerrers (Taula 7) i en el qual ja es volien pujar les taxes de carta i examen, tot al·legant que **«son possades de quaranta sinch Botigues i los mestres que tenen Botigues no poden arribar a viure de son treball de Gerrer, que los demes se han de llogar a plasse per sustento de muller, infants y de se case»**⁷². Aquest fenomen tampoc era exclusiu ni dels gerrers, ni d'Inca⁷³.

⁶³ LLABRES/VALLESPIR *Els nostres arts i oficis d'antany*/I, p. 264.

⁶⁴ BERNAT I ROCA; M. "L'Ofici de Ferrers. Algunes referències històriques (S. XIII-XVII)" a B.S.A.L. Tom 49 (1993), pp. 169-216.

⁶⁵ A.R.M. - Còdex 46 - f. 7. Cap. 14.

⁶⁶ A.R.M. - Còdex 57 - f. 10.

⁶⁷ A.R.M. - Còdex 46 - f. 7v. Cap. 17.

⁶⁸ A.R.M. - Còdex 46 - f. 8. Cap. 21.

⁶⁹ A.R.M. - Còdex 57 - f. 22. Cap. 11.

⁷⁰ A.R.M. - Còdex 46 - ff. 12-22.

⁷¹ RUMEU DE ARMAS; A. *Historia de la Previsión Social en España. Cofradías - Gremios - Hermandades - Montepios* - Ediciones El Albir - Barcelona, 1981, pp. 181-195.

⁷² A.R.M. - Còdex 46 - f. 18v.

⁷³ Sobre el tema de la proletarització en altres Col·legis i activitats es pot consultar:

BERNAT I ROCA; M./SERRA i BARCELÓ; J. "L'aprenentatge d'un ofici: Graffiti arquitectònics a la Seu de Mallorca" a *Bol.letí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, Tom 45 - Palma de Mallorca, 1989, pp. 177-213 + làm.

Els gerrers d'Inca.

Si bé per ara sols es pot presentar a tall d'hipòtesi, tot sembla indicar que la represa de la producció ceràmica a Inca es va deure a una sèrie de factors tan exògens com endògens. No es pot perdre de vista l'explotació dels terrers d'argila de Mandrava que suministrava a la vila una matèria prima fonamental molt a l'abast. D'altra banda, la sagnia de la pesta de 1652 va provocar una arribada massiva d'artesans que, sens dubte, va ésser determinant per a l'eclosió d'un nou tipus de ceràmica. Finalment, s'ha de lligar la producció del S. XVII amb les plausibles ensenyances dels gerrers estrangers afincats a Ciutat, tot seguint-se una pauta gens estranya pel que fa a la introducció d'innovacions tecnològiques a partir d'uns pocs individus o, fins i tot, d'un tot sol⁷⁴.

Un possible element de confirmació d'això darrer es té amb la dinastia dels Sanxo. Es detecten a Inca des de finals del S. XVI quan, al 1572, Guillem Sanxo tenia béns valorats en 75 L.⁷⁵ No apareix cap gerrer d'aquest llinatge en el Cadastre de 1605, emperò en el de 1639 torna a ressenyar-se un altre Guillem Sanxo a. Feliu a qui se li reconeixen béns per valor de 220 L., però amb un cens alodial de 143 L. 2 s. 6 d. Emperò també hi ha Jaume Sanxo amb uns béns nets de 206 L. i els hereus de Joan Sanxo, amb un patrimoni de 329 L.⁷⁶ Aquests tres gerrers no tenen una posició econòmica destacada, i a això s'ha d'afegir un fort endeutament. Emperò, al 1655, un Guillem Sanxo ja gaudeix de béns cadastrals per valor de 460 L. i sols està sotmés a un cens alodial de 71 L. En l'espai de cinc anys, els seus béns pràcticament es duplicaren⁷⁷. Segons el Cadastre de 1693 (Taula 8 i 9), els hereus de Guillem Sanxo a. Noi tenien béns a Inca per valor de 160 L. Antònia Sanxo, muller del gerrer Pere Tortella, en tenia per valor de 220 L., però el seu marit en tenia per valor de 1.410 L. i els hereus de Jaume Sanxo a. Noi en tenia per valor de 710 L. Ara bé, els Sanxo ja s'havien traslladat a Ciutat, tota vegada que, segons el Cadastre de 1685, se'ls troba a la illeta del Forn del Puig de Santa Creu amb el següents béns: botiga de Josep Sanxo, 200 L.; botiga i alforfa de Pere Sanxo, 200 L. i una altra botiga per valor de 100 L, tenint la gerreria en El Terme, taxada en 400 L.⁷⁸ Un cop situades les botigues dins l'espai de Ciutat, es té que es trobaven molt prop de les dels Grisso, al Puig de Sant Pere⁷⁹.

BERNAT i ROCA; M. "L'Ofici de Ferrers. Algunes referències històriques (S. XIII - XVII)" a *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, Tom 49 -Palma de Mallorca, 1993, pp. 169-216.

BERNAT i ROCA; M. "De la companyia al monopoli: El cas dels tints (S. XV)" a *Afers*, Tom IX, nº 18 (1994), pp. 443-460.

BERNAT i ROCA; M. Els "III mesters de la llana: Paraires, Teixidors de Llana i Tintorers a Ciutat de Mallorca (S. XIV-XVII). Institut d'Estudis Balearics - Palma de Mallorca, 1995.

⁷⁴ VRIES; J. de La economia de Europa en un período de crisis (1600-1750). Ed. Cátedra. Col. Historia. Serie Menor - Madrid, 1992, pp. 97-104.

⁷⁵ A.M.I. - Cadastre de 1572 - f. 5.

⁷⁶ A.M.I. - Cadastre de 1639 - ff. 6-6v.

⁷⁷ A.M.I. - Cadastre de 1655 - f. 5v.

⁷⁸ A.R.M. - Diputació 1.253 - f. 203v.

⁷⁹ A.R.M. - Diputació 1.253 - f. 149v i 172v.

Per força, s'ha de relacionar aquesta enlairada, tan ben documentada en el cas dels Sanxo, amb l'aparició de noves manufactures que necessàriament han d'esser les que es trobaren a Sant Francesc d'Inca i Santa Catalina de Sena a Ciutat. Són les peces en verd i manganès d'un primer estadi i que anirien seguides dels plats de foc. La filiació d'aquesta nova producció no presenta cap dubte ni des del punt de vista documental ni arqueològic. Inca, durant la segona mitat del S. XVII, va esser la única vila amb una producció de prou entitat per què donàs nom a un tipus de ceràmica. L'altra aglomeració de terrissers era a Ciutat i la producció que s'hi realitzava tenia ja poc a veure amb la que es feia a Inca. Per altra banda, les polèmiques per les vendes d'obra d'Inca a Ciutat, invadint el mercat i substituint fins i tot certes importacions, és un fet ben documentat⁸⁰ i gairebé paral·lel a l'establiment del Col·legi de Gerrers d'Inca.

Conclusió.

L'augment substancial dels gerrers amb béns a la vila d'Inca, que es va produir entre 1655 i 1693, és per sí mateix un indicador prou re-presentatiu. Emperò encara hi altres elements a tenir en compte. Si fins 1639 les especialitzacions es reduïren a gerrers i teulers (amb una intromissió incidental d'un oller), al 1693 es transformaren en una majoria de gerrers i **dos** escudellers (Taula 10). A més a més, les úniques instal·lacions què es poden inferir abans de 1693 són dues teuleres i no és inferible que les gerrereries fossin més d'una desena. En canvi, al 1693, les gerrereries superen les vint-i-cinc. El de les gerrereries també és important en tant que se situaren a un indret molt concret: els voltants del convent de Sant Francesc (on aparegueren les peces mal cuites), prop d'un torrent en el qual, segons testimonis orals⁸¹, s'abocaven encara en aquest segle les porqueres dels forns i peces defectuoses, havent-hi una canalització d'aigua corrent⁸². Com es pot veure, es tracta d'una localització en espais marginals, gairebé a fora vila, com era costum d'ubicar determinades activitats insanes. Emperò, tal i com es desprèn dels estims i cadastres, les gerrereries, a la llarga, actuaren atraient el procés d'expansió de la vila cap el convent de Sant Francesc. D'altra banda, es pot inferir que la denominada **ceràmica d'Inca** inicià la seva producció entre 1653 i 1693. Ja a les Ordinacions del Col·legi de Gerrers d'Inca de 1653 s'establí que:

«qualsevol revededor qui no sera Mestre Gerrer de nostron Col·legi no gos

⁸⁰ Sobre aquest punt es podria parlar extensament, ja que és una de les constants en el sí de les diferents Ordinacions dels gerrers de Ciutat. Tot simplificant, es pot veure:

A.R.M. - Còdex 57 - ff. 9v, 14v, 21 i 35.

⁸¹ Aquesta i altres informacions de caire oral s'han d'agrair al Sr. Joan Torrens, mestre gerrer d'Inca.

⁸² A.R.M. - Diputació 1.255 - f. 1.679. Això es pot deduir per l'existència d'un molí draper situat a l'Illeta de Francesc Coll a Collet.

treure obre de terra al Dijous a la plassa per vendre si ya domchs no era de pinzell sots pena de tres lliures ...»⁸³

Fins i tot, a tall d'hipòtesi, es poden considerar com a probables impulsors d'aquesta producció els escudellers **Francesc Garau** i **Joan Tortella**, dels quals al 1693 només es té notícia dels hereus. El possible testimoni de la influència d'aquests artesans es l'enumeració de l'**obra d'Inca** que es fa a les Ordinacions de 1653, que parlen textualment de «**plats, escudellas, gerras de taula et aliis**»⁸⁴.

La corporació ciutadana es va adonar aviat de la importància econòmica de la producció d'Inca i va intentar solventar bona part dels seus problemes econòmics fent cotitzar els confreres d'aquella vila, ja segregats, per les seves vendes a Ciutat, en contra de les ordinacions. Mentres Ciutat s'invadia de ceràmica de fora l'illa, la producció d'Inca anava copant els mercats de la Part Forana, de tal manera que, a la documentació tan sols cinquanta anys després de les primeres ordinacions, la denominació **obra d'Inca** s'equiparava a la de Barcelona o a la de València. Com exemple, i limitant-se a un sol indret, es té que, a la visita de 1715 del general Asphelt a Alcúdia ja es varen preparar plats i escudelles d'Inca per valor de 10 s.⁸⁵ Per a la venguda del virrei D. Antonio Chaves Osorio, al 1723, pràcticament tot el parament de taula es va dur d'aquesta vila⁸⁶. Finalment, a l'inventari de La Victòria, de 1765, apareixen ben ressenyats els plats verds d'obra d'Inca al costat dels de Barcelona⁸⁷. I un altre testimoni a tenir present és l'opinió de l'arxiduc Lluís Salvador que, tot parlant del convent de Sant Bartomeu, va fer una breu referència a les peces que integraven el seu aixovar. A més d'esmentar les escudelles blanques, va parlar dels plats fets a Inca, adornats de verd i dels quals va escriure que semblaven esser de marbre⁸⁸.

D'aquesta manera, es té com una incipient obra, iniciada a la dècada de 1650 a Inca; va arribar a consolidar-se fins el punt que, cent anys després, ja era considerada com a obra de categoria i equiparable a les peces d'importació. Per a més confirmació, i malgrat les crítiques de G. de Berard sobre la qualitat dels dibuixos de l'obra d'Inca, se sap que, al 1774, Adrés Muñarot va instal·lar a dita vila una fàbrica d'obra fina, tot imitant la francesa o la d'Alcora, encara que es desconeix què va arribar a manufacturar-s'hi, ni quin temps va estar en funcionament⁸⁹. El cert és que, al 1784, l'activitat de les gerrereries encara era notable, havent-hi, segons A. Pons, trenta-un "forns"⁹⁰.

⁸³ A.R.M. Còdex 46 - f. 9v: Cap. 32.

⁸⁴ A.R.M. - Còdex 46 - f. 4.

⁸⁵ VENTAYOL SUAU; P. **Historia de Alcudia/III** - Mallorca, 1982, p. 237.

⁸⁶ VENTAYOL **Historia de Alcudia/III**, p. 289.

⁸⁷ VENTAYOL **Historia de Alcudia/III**, pp. 212-214.

⁸⁸ HABSBURGO y LORENA; L.S. (S'Arxiduc) **Las Baleares. Descritas por la palabra y el dibujo/II**. José J. de Olañeta, Editor - Palma de Mallorca, 1984, p. 316.

⁸⁹ MULET; A. **Mallorca. Ca'n Mulet de Génova**. Impremta Mn. Alcover - Palma de Mallorca, 1954, p. 19.

⁹⁰ MASCARÓ PASARIUS; J. **Corpus de Toponimia de Mallorca/II** - Palma de Mallorca, 1962, p. 701.

Taula 1: Població de Mallorca entre els S. XIV i XVI segons els morabatins⁹¹.

Any	Mallorca	Ciutat	Part Forana	Inca
1329	12.389	4.093	6.991	1.012
1343	11.305	3.791	7.181	1.150
1350	9.161	3.227	5.469	923
1364	10.873	4.391	5.963	788
1421	8.539	2.798	5.741	705
1427	8.357	2.778	5.574	640
1444	6.878	2.055	4.823	484
1451	6.922	2.220	4.702	410
1459	7.808	2.965	4.843	429
1466	8.549	3.157	5.392	457
1475	8.676	3.059	5.617	497
1482	9.198	3.005	6.193	486
1489	9.254	2.949	6.305	449
1503	6.423	2.784	3.639	462
1510	5.772	2.468	3.304	467
1517	9.056	2.684	6.372	652
1524	5.814	2.090	3.724	416
1531	5.182	1.730	3.452	391
1538	6.603	2.034	4.569	506
1545	6.819	2.155	4.664	524
1552	7.223	2.574	4.649	594
1559	7.741	2.397	5.344	584
1566	6.846	1.847	4.999	445
1573	9.368	2.701	6.667	738

⁹¹ SEVILLANO COLOM; F. "La demografía de Mallorca a través del impuesto del morabatín" a B.S.A.L. Tom 34 (1974), pp. 233-273.

Taula 2: Béns dels gerrers d'Inca segons l'Estim General de 1572⁹².

Nom	Propietats	Talles:	valor
Guillem Sanxo	Cases i arreus. Un mul. Un ase.	4 s.	60 L. 10 L. 5 L.
Joan Xalvi	Cases i arreus. Un botecup. 6 botes. 1 esclau. 16 somades de yi. Un mul. Un ase. Una quarterada i 3 quartons de mallola. Una quarterada de vinya vella. Una quarterada de vinya. Fa de cens	8 s.	120 L. 5 L. 50 L. 30 L. 32 L. 15 L. 5 L. 100 L. 20 L. 20 L. - 1 L. 10 s.
Joan Fiol	Cases i arreus. Un ase. 3 quartons de vinya. 1 cairó davant ca seva. Fa de cens.	4 s.	40 L. 5 L. 20 L. 15 L. - 1 L. 10 s.

⁹² Arxiu Municipal d'Inca - Estims de 1572.

Taula 3: Béns dels gerrers d'Inca segons l'Estim General de 1578⁹³.

Nom	Propietats	Valor
Antoni Seguí, teuler	Cases i teulera (Illeta de Pere Fiol) Una quarterada de vinya i ermàs.	140 L. 25 L.
Joan Xani, gerrer	Cases (Illeta de Jaon Massanet)	230 L.
Joan Fiol, gerrer	Cairó (Illeta de Joan Massanet) Cases i gerreria (Illeta de Joan Xalvi) Dues quarterades de camp amb mallol.	30 L. 160 L. 70 L.
Joan Xalvi, gerrer	Cases, gerreria i clos (Illeta de Joan Xalvi)	90 L.
Antoni Català	Cases i gerreria (Illeta de Bartomeu Monistrol)	80 L.
Guillem Mascaró, hereus de.	Cases i gerreria (Illeta de Bartomeu Monistrol)	150 L.
Silvestre Mulet	Cases i gerreria (Illeta Guillem Albertí)	200 L.
Guillem Puig a. Palpal.lots	Cairó i teulera (foravila)	45 L.
Rafel Català, gerrer	Dues quarterades de camp i vinya	90 L.
Antoni Vanrell, teuler	Dues quarterades de camp i vinya	75 L.
Guillem Sanxo, gerrer	Mitja quarterada de camp y vinya	60 L.
Mateu Xamena a. Malalt, gerrer	Tres quartons d'ermàs	15 L.

Taula 4: Béns dels Gerrers d'Inca al Cadastre de 1605⁹⁴.

Nom	Propietat	Valor	Censos	Resta
Anna, muller d'Antoni Puig	Cases	90 L.	108 L. 19s.	376 L. 2
	Béns movents	5 L.	2	d.
	Casa i teulera	70 L.		
	1 qa. de vinya al Rafal Garcés	175 L.		
	1 qa. al camís dels Sabres	145 L.		
Guillem Seguí, teuler	Béns movents	5 L.	27 L. 10 s.	17 L. 10 s.
	1 tros d'ermàs	40 L.		s.

⁹³ A.R.M. - A.H. 2.059 - ff. 59-123.

⁹⁴ Arxiu Municipal d'Inca - Cadastre de 1605 - f. 7v-146v.

Taula 5: Béns dels Gerrers d'Inca segons l'Estim de 1639⁹⁵

Nom	Propietat	Valor	Censos	Resta
Joan Fiol de Nadal	Cases Béns movents	205 L.	161 L. 5 s.	88 L. 15 s.
Bartomeu Barber	Cases Béns movents Camp al camí de Sineu	125 L. 25 L. 60 L.	28 L. 13 s.	181 L. s.
Guillem Xanxo	Cases Béns movents Camps prop del pou d'en Tani(?)	30 L. 10 L. 180 L.	143 L. 2 s.6	76 L. 17 s.6
Jaume Xanxo	Cases Béns movents Camp i vinya al camí de Sineu	80 L. 20 L. 225 L.	118 L. 15 s.	206 L. 5 s.
Joan Xanxo, hereus	Cases Béns movents Camp al camí de Pollença a la creu d'en Costet	80 L. 10 L. 280 L.	40 L. 17 s.	329 L. 3 s.
Guillem Puig de la Teulera	Cases i cairó Béns movents Vinya al Rafal Garcés Camp al carreró del Camp de la Batalla	125 L. 15 L. 275 L. 150 L.	161 L. 5 s.	403 L. 15 s.
Jaume Mas, teuler	Cases Béns movents Vinya a Son Bertran	150 L. 80 L. 80 L.	127 L. 10 s.	182 L. 10 s.
Pere Mestre	Cases Béns movents Cases davant en Cosme Camp a Son Martí Ferrer	100 L. 40 L. 100 L. 170 L.	16 L. 5 s.	393 L. 15 s.

⁹⁵ Arxiu Municipal d'Inca - Estims de 1639.

Nom	Propietat	Valor	Censos	Resta
Sebastià Pieres, oller	Cases	350 L.	147 L. 19 s. 11	1.413 L. 10 s.
	Béns movents	125 L.		
	Vaixella	80 L.		
	Camp i vinya a Son Togores	467 L.		
	Vinya al Camp de la Batalla	240 L.		
	Camp al bosquet dit			
	Cas Gigant	200 L.		
	Camps al camí d'Alcúdia	200 L.		
Pere Buades	Cases	280 L.	137 L. 10 s.	198 L. 10 s.
	Béns movents	25 L.		
Joan Buades	Cases	140 L.	73 L. 9 s.	221 L. 11 s.
	Béns movents	30 L.		
	Camp al camí de Sineu	125 L.		
Antoni Mestre	Cases	250 L.	147 L. 2 s. 6	287 L. 17 s. 6
	Béns movents	60 L.		
	Camp al camí de Costix	125 L.		
Joan Rubert	Cases	80 L.	75 L.	20 L.
	Béns movents	15 L.		
Antoni Buades	Béns movents	50 L.		
Joan Paieres, Vda. de	Béns movents	10 L.	50 L.	55 L.
	Camp al camí de Sineu	70 L.		
	Pren de cens	25 L.		

Taula 6: Béns dels Gerrers d'Inca al Cadastre de 1655⁹⁶.

Nom	Propietat	Valor	Censos	Resta
Joan Paieres	Cases Béns movents	150 L. 10 L.		
Felip Garau	Cases Béns movents Camp al camí de Sineu Cases a dit carrer	100 L. 25 L. 30 L. 50 L.	205 L.	270 L.
Guillem Sanxo	Cases Béns movents Vaixella Camp al camí de Pollença Camp al camí de Sineu	170 L. 20 L. 20 L. 150 L. 100 L.	71 L. 5 s.	389 L. 5 s.
Guillem Puig de la Teulera	Cases i gerreria Béns movents Vinya al camí de Ciutat Camp al Camp de la Batalla	100 L. 25 L. 100 L. 125 L.	139 L. 6	210 L. 19 s. 6
Bartomeu Barber	Cases Béns movents Camp i vinya al camí de Muro Camp al camí de Sineu Altres cases	30 L. 10 L. 150 L. 275 L. 25 L.	88 L. 10 s.	402 L. 10 s.
Miquel Vallespir	Cases Béns movents	150 L. 25 L.	166 L. 5 s.	8 L. 15 s.
Pere Fiol	Cases Béns movents Camp al Camí vell de Sineu	150 L. 100 L. 500 L.	300 L.	450 L.
Pere Mestre	Cases Béns movents	50 L. 25 L.	62 L. 10 s.	12 L. 10 s.
Gabriel Alzina	Cases i gerreria Béns movents	150 L. 60 L.	51 L. 5 s.	158 L. 15 s.
Joan Pont	Cases Béns movents Camp dit Can Rector	80 L. 40 L. 80 L.	99 L. 7 s. 6	100 L. 12 s. 6
Pere Buades, hereus	Il.legible			
Joan Xanxo	Cases Béns movents Camp i vinya al camí de Sineu	100 L. 25 L. 200 L.	125 L.	200 L.

⁹⁶ Arxiu Municipal d'Inca - Cadastre de 1655.

Taula 7: Relació de mestres gerrers a Inca al 1687⁹⁷.

Nom:	Càrrec
Miquel Llompart de Francesc	sobreposat major
Joan Prat	sobreposat menor
Mateu Estrany	prohome
Cristòfol Bordils	conseller
Pere Campins	conseller
Miquel Llobera de Francesc	conseller
Nadal Serra	conseller
Pere Amer	
Joan Alzina de Gabriel	
Bartomeu Buades a. Beya	
Gabriel Carbonell	
Nadal Carbonell	
Jaume Cerdà	
Guillem Lompart a. Monjo	
Bartomeu Martorell a. Xerpat	
Jaume Mas	
Llorenç Mas	
Guillem Mestre	
Miquel Mulet	
Joan Payeras	
Llorenç Perelló	
Joan Pont, major	
Jaume Ramis	
Miquel Ruberts	
Pere Ruberts	
Antoni Thomas	
Gabriel Torrens	
Joan Tortella	

⁹⁷ A.R.M. - Còdex 46 - ff. 17v-18.

Taula 8: Béns urbans dels gerrers d'Inca al 1693⁹⁸.

Nom:	Localització:	Propietat:	Valor:
Joan Prats, hereus	C/ Major de Sant Francesc que va devers les monges d'Inca. Illeta dels hereus de Miquel Capó a. Truch.	Cases, corral, gerreria	160 L.
Joan Paieres a. Barba, hereus	C/ Major de Sant Francesc que va devers les monges d'Inca. Illeta dels hereus de Miquel Capó a. Truch.	Casa, corral, gerreria	65 L.
Pere Mulet de Miquel	C/ Major de Sant Francesc que va devers les monges d'Inca. Illeta dels hereus de Miquel Capó a. Truch.	Casa, corral, gerreria	200 L.
Guillem Paieres	C/ Major de Sant Francesc que va devers les monges d'Inca. Illeta dels hereus de Miquel Capó a. Truch.	Casa, corral, gerreria	65 L.
Jaume Estrany, hereus	C/ Major de Sant Francesc que va devers les monges d'Inca. Illeta dels hereus de Miquel Capó a. Truch.	Casa, corral, gerreria	230 L.
Joan Pont	C/ Major de Sant Francesc que va devers les monges d'Inca. Illeta dels hereus de Miquel Capó a. Truch.	Cases, corral, gerreria	200 L.
Guillem Mestre a. Santjoan	C/ Major de Sant Francesc que va devers les monges d'Inca. Illeta dels hereus de Miquel Capó a. Truch.	Cases, corral, gerreria	145 L.
Miquel Puig	Illeta de l'Honor Francesc Ramis de Son Ramis.	Cases, corral, gerreria	60 L.
Miquel Campaner a. Nina	Illeta de l'Honor Francesc Ramis de Son Ramis.	Cases, corral	60 L.

⁹⁸ Arxiu Municipal d'Inca - Cadstre de 1693.

Nom:	Localització:	Propietat:	Valor:
Guillem Sanxo a. Moy, hereus	Illeta de Guillem Sanxo, gerrer.	Cases, corral	160 L.
Mateu Estrany a. Blai	Illeta de Mn. Joan Baptista Bordils, començant al C/ de na Muntanera.	Cases, gerreria, corralet	60 L.
Miquel Llomprat a. Monjo	Illeta dels hereus de Joan Ozonas del C/ Major.	Cases amb tres portals, gerreria, corralet	150 L.
	Illeta de Gabriel Prats al Carrer de Sant Francesc.	Cases, corral	80 L.
Nadal Serra	Illeta dels hereus de Jaon Ozonas del Carrer Major.	Cases, gerreria, corralet.	40 L.
Francesc Llompart	Illeta de Gabriel Prats del C/ de Sant Francesc.	Cases, corral.	60 L.
Antoni Vallespir	Illeta de Gabriel Prats del C/ de Sant Francesc.	Cases, gerreria, corral	200 L.
Anna Ramis, muller de Pere Torrens	Illeta de Gabriel Prats del C/ de Sant Francesc.	Cases, gerreria, corral	140 L.
Jeroni Rosselló, notari, hereus	Illeta de Francesc Coll a. Collet	Cases, gerreria, corral	140 L.
Pere Amer a. Cuca	Illeta de l'Honor Jaume Massip a. Bascha	Cases, casetes, gerreria, corral	200 L.
Gabriel Buades a. Buye, hereus	Illeta dels hereus de Gabriel Buades a. Buye, gerrer	Cases, gerreria, corral	220 L.
Joan Alzina a. Calufa	Illeta dels hereus de Gabriel Buades a. Buye, gerrer	Cases, gerreria, corral	260 L.
Gabriel Torrens, de Muro	Illeta de Pere Bon Massip de Son Massip.	Cases, gerreria, corral	125 L.
Joan Pont de l'Hort, hereus	Illeta de Francesc Pieres de Sebastià	Casa amb dues portes, gerreria, corralet	120 L.
Joana Rubert, muller de Gabriel Llompart a. Captiu, fuster	Illeta dels hereus de Joan Mulet del C/ de Sant Francesc.	Cases, gerreria, corral	150 L.
Francesc Garau, escudeller, hereus	Illeta de mestre Antoni Tortella a. Silvestre, gerrer	Cases en ruïna	50 L.
Antoni Tortella a. Silvestre	Illeta de mestre Antoni Tortella a. Silvestre, gerrer	Casa amb cinc portals, gerreria, corral	550 L.
Joan Buades a. Buya	Illeta de Joan Sanxo a. Moy, gerrer	Cases, gerreria, corral	140 L.

Nom:	Localització:	Propietat:	Valor:
Joana Ginesta, muller de Guillem Llompart, gerrer	Illeta de Joan Sanxo a. Moy, gerrer	Cases, gerreria, corralet	100 L.
Pere Campins a. Nina	Illeta de la Sra. Flor Marquès, vda. de Miquel Siquier de La Mostra.	Cases, gerreria, corral	250 L.
	Illeta de Sebastià Mayrata a. Calçablanca.	Celleret	180 L.
Gabriel Carbonell	Illeta de Gabriel Carbonell, gerrer	Cases en ruïnes	50 L.
Nadal Carbonell	Illeta de Gabriel Carbonell, gerrer	Cases, gerreria, corral	125 L.
Joan Tortella, escudeller, hereus	Illeta de Gabriel Carbonell, gerrer	Cases	60 L.
		Cases, gerreria, corral	60 L.
Tomàs Mas	Illeta de Pere Antoni Coll de l'hortolà	Cases, gerreria, corral en alou del Capítol	60 L.
Jaume Mas	Illeta de Pere Antoni Coll de l'hortolà	Cases, gerreria, corralet en alou del Capítol	70 L.
Miquel Llompart Rafel	Illeta de Miquel Llompart Rafel	Cases, corral, gerreria	70 L.
Miquel Rupert a. Gerreret	Illeta de Miquel Llompart Rafel Illeta del Rvd. Guillem Rayó, prv.	Casetes Cases, gerreria, corral	15 L. 100 L.
Llorenç Mas	Illeta de Llorenç Mas, gerrer	Cases, dos corrals	70 L.

Taula 9: Béns dels Gerrers d'Inca al 1693 (en L.)⁹⁹.

Nom:	Valor:	Index:
Antònia Ferrer, muller de Miquel Llobera, gerrer	30	10
Jaume Fiol a. Barcella	43	14
Francesc Garau, hereus de	50	16
Francesc Llompart	60	20
Miquel Puig	60	20
Guillem Paieres a. Barber, hereus de	65	21
Joan Paieres a. Barber, hereus de	65	21
Miquel Llompart a. Rafel	70	23
Miquel Llompart	70	23
Jaume Mas	70	23
Miquel Llompart a. Busqueta	100	33
Mateu Estrany a. Blai	110	36
Tomàs Mas	110	36
Miquel Rubert a. Gerreret	115	38
Joan Tortella, hereus de	120	39
Gabriel Torrens, de Muro	125	41
Nadal Carbonell	130	42
Llorenç Mas	140	46
Anna Ramis, muller de Pere Torrens, gerrer	140	46
Jèroni Roselló, hereus de	140	46
Catalina Socies, muller d'Antoni Vallespir, gerrer	140	46
Catalina Vives, muller de Pere Amer, gerrer, hereus de	140	46
Guillem Mestre a. Sant Joan	145	47
Joana Rubert, muller de Pere Tortella, fuster	150	49
Joana Ginestra, muller de Guillem Llompart, gerrer	160	52
Joan Prats, hereus de	160	52
Guillem Sanxo a. Noi, hereus de	160	52
Pere Amer a. Cuca	200	65
Pere Mulet de Miquel	200	65
Gabriel Buades a. Beye, hereus de	220	72
Antònia Sanxo, muller de Pere Tortella, gerrer	220	72
Jaume Estrany, hereus de	230	75
Miquel Mulet	300	98
Antoni Estrany	360	118

⁹⁹ A.R.M. - Diputació 1.255 - f. 1.653-1.768.

Nom:	Valor:	Index:
Nadal Serra	360	118
Joan Buades a. Beye	370	121
Antoni Vallespir	400	131
Miquel Llompart a. Monjo	510	167
Bartomeu Buades a. Beye, hereus de	650	212
Jaume Sanxo a. Noi, hereus de	710	232
Miquel Mulet, fill de Pere	730	239
Miquel Campaner a. Nina, hereus de	745	244
Joan Pont de L'Hort	1.100	360
Pere Campins a. Nina	1.140	373
Gabriel Carbonell	1.140	373
Antoni Tortella a. Silvestre	1.410	461
Joan Alzina a. Calufa	1.520	497
Total:	14.378,00	
Mitja:	305.91	

Taula 10: Distribució dels gerrers d'Inca per anys i especialitats. S. XVI-XVII.

	157	157	160	163	165	1693
	2	8	5	9	5	
Gerrers	3	2	2	12	11	43
Teulers	-	6	-	2	1	-
Ollers	-	-	-	1	-	-
Escudellers	-	-	-	-	-	2
TOTAL	3	8	2	15	12	45